

Smernice nadležnim institucijama Republike Srbije za bolju podršku ženama i devojkama koje su preživele nasilje tokom Covid-19 pandemije

Uvod

Tekuća COVID-19 pandemija predstavlja veliku društvenu i ekonomsku smetnju za sve ljude, utičući nesrazmerno na žene i devojke zbog već postojeće široko rasprostranjene diskriminacije i nejednakosti¹. Svaka kriza stvara nove nejednakosti i pogoršava već postojeće, kao što su nejednakosti koje postoje prema ženama i devojčicama. Neophodno je da države pojačaju svoje napore i povećaju mere zaštite žena i devojaka žrtava nasilja.

Dom nije uvek sigurno mesto za žene i njihovu decu, a riziku su posebno izložene tokom izolacije jer ne mogu da izbegnu svoje nasilnike. Velika zabrinutost je da su pravila društvenog udaljavanja i zatvaranja, koja su nametnule vlade država, izazvala dodatne rizike od porodičnog nasilja.

U Srbiji još uvek nema zvaničnih podataka o uticaju pandemije i izolacije na nasilje nad ženama. S jedne strane, Visoki savet sudstva uputio je sudove da ne odlažu suđenja za nasilje u porodici tokom vanrednog stanja². Međutim, broj produženih hitnih mera i broj novoproceniranih slučajeva značajno je smanjen tokom marta ove godine³. Pandemija virusa i vanredno stanje s dugim periodima izolacije drastično su promenili kontekst – ne samo u vezi sa bezbednošću i ekonomijom, već se mogu primetiti tekuće brze političke i kulturne promene. Neke od trenutnih karakteristika konteksta kada su u pitanju Covid-19 i nasilje nad ženama i položaj žena u srpskom društvu su:

- institucije ne obaveštavaju javnost o promenjenom režimu rada i uslugama za prevenciju nasilja i zaštitu žrtava nasilja,
- statistički podaci nisu javno predstavljeni niti dostupni,
- Vlada Republike Srbije nije organizovala niti najavila bilo kakve mere ili programe podrške za žene i devojke koje su preživele nasilje tokom izolacije i vanrednog stanja,
- mediji su prestali da izveštavaju o nasilju nad ženama i femicidu tokom vanrednog stanja i izolacije,
- bili su uočljivi diskriminacija i seksizam u javnoj sferi (od strane novinara i opšte javnosti) prema stručnjakinjama javne uprave koje su angažovane u odgovoru na Covid-19; ovi napadi su osuđivani samo od strane feministkinja.

¹ <https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20eca/attachments/publications/2020/04/voices%20of%20womens%20organizations%20on%20covid19final.pdf?la=en&vs=2118>

² <https://vss.sud.rs/sites/default/files/attachments/%D0%97%D0%B0%D0%BA%D1%99%D1%83%D1%87%D0%B0%D0%BA.pdf>

³ <https://www.womenngo.org.rs/vesti/1576-saopštenje-za-javnost-zastita-i-podrska-zenama-zrtvama-nasilja-tokom-prvih-mesec-dana-vanrednog-stanja>

This programme is funded
by the European Union

Broj prijavljenih slučajeva ili usluga koje su korisnice zatražile od specijalizovanih ženskih nevladinih organizacija (npr. od SOS službi za podršku i pomoć) varirao je tokom vanrednog stanja. Neke ženske organizacije registrovale su veći broj korišćenih usluga, druge organizacije su prijavile približno istu učestalost poziva na SOS linije za pomoć, dok je treća grupa SOS službi za pomoć prijavila smanjen broj poziva. Kao što je prethodno napomenuto, službeni / zvanični podaci koji se odnose na broj prijavljenih slučajeva nasilja u porodici i potrebnih intervencija policije i ostalih institucija, nisu bili javno dostupni niti su bili saopšteni od strane nadležnih institucija kao što su Ministarstvo pravde, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja ili Koordinaciono telo za rodnu ravnopravnost. Generalno, od 15. marta vladala je potpuna javna tišina vezano za nasilje u porodici u Srbiji i nepoznanica o tome šta žene koje dožive nasilje preduzimaju da se zaštite i da prežive. Takva tišina nikada nije bila prisutna u poslednjih 15 godina od kada su mediji u Srbiji počeli da izveštavaju o nasilju nad ženama.

Smernice

Naredne smernice predstavljaju podršku Vladi Republike Srbije i pružaocima usluga na lokalnom nivou u Republici Srbiji da bolje odgovore na potrebe žena i njihove dece, kao i devojaka žrtava nasilja, koje su rezultat mera izolacije zbog širenja oboljenja COVID-19. Ove smernice primenjive su i nakon ukidanja mera izolacije i vanrednog stanja, a posebno su značajne u slučaju nove epidemije.

Smernice su pripremili Evropska mreža žena protiv nasilja (WAVE) i Udruženje Fenomena (kontakt organizacija za Srbiju u WAVE mreži), u okviru projekta „Platforma za jačanje civilnog društva“⁴, koji se sprovodi u sedam zemalja Zapadnog Balkana i Turske, a koji je podržan programom Evropske unije i UN Women „Primena normi, promena svesti“⁵.

⁴ Platforma za jačanje civilnog društva okuplja 9 ženskih organizacija iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Kosova, Crne Gore, Makedonije, Srbije i Turske sa ciljem da se ojača glas žena i njihova delatnost na regionalnom nivou.

⁵ <https://eca.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/regional-programme-in-the-western-balkans-and-turkey>

This programme is funded
by the European Union

Opšte smernice za bolju podršku ženama i devojkama koje su preživele nasilje:

- Žene i njihovu decu kojima je potrebno sklonište od nasilja ili druge usluge, treba prioritarno testirati na COVID-19.
- Podeliti dovoljno besplatne zaštitne opreme (kao što su maske, rukavice, higijenska sredstva) ženskim službama podrške (ženska skloništa, ženske savetodavne usluge).
- U saradnji sa gradovima i opštinama obezbediti dovoljan kapacitet smeštajnih jedinica za žrtve porodičnog nasilja i njihovu decu koja ne mogu biti primljena u postojeća skloništa (na primer, u hotele sa recepcijom, besplatne ili plaćene apartmane preko *AirBnB* platforme).
- Omogućiti jednostavan pristup uslugama prekida trudnoće i pristupačne usluge za kontrolu rađanja.
- Koordinisati isporuku lekova i hrane ugroženim i marginalizovanim grupama žena.

Da bi se što bolje zadovoljile potrebe žena i devojaka žrtava nasilja, Vlada Republike Srbije, preko Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Ministarstva zdravlja i Ministarstva unutrašnjih poslova treba da razmotri sledeće:

- Usluge prevencije i podrške koje pružaju ženske nevladine organizacije i druge državne službe trebalo bi proglasiti ključnim službama kako bi im se omogućilo da rade u punom kapacitetu.
- Pružanje finansijske podrške ženskim nevladinim organizacijama koje vode ključne usluge podrške kao što su: ženske linije za pomoć, skloništa za žene, usluge podrške i savetovanja za višestruko diskriminisane žene i devojke.
- Pružanje finansijske podrške inovativnim uslugama koje daju odgovor na zdravstvenu krizu, kao što su distribucija informacija u vezi sa postojećim uslugama za zaštitu od nasilja i bezbednosno planiranje, u apotekama ili prehrambenim prodavnicama.
- Neprekidno konsultovati specijalizovane ženske nevladine organizacije u planiranju odgovora na krizu COVID-19, u planiranju i ukidanju mera izolacije.
- Sarađivati sa ženskim nevladinim organizacijama i drugim organizacijama civilnog društva kako bi odgovorili na potrebe ranjivih grupa koje su najizloženije, kao što su: žene sa invaliditetom, Romkinje, žene koje žive u ruralnim sredinama.
- Nastaviti sa pridržavanjem i primenom standarda Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici - Istanbulske konvencije - posebno u kriznim vremenima.
- Prikupiti rodno osetljive podatke i statistike koje su neophodne za ispravno kreiranje politika. Potrebna je brza rodna procena potreba i prioriteta žena žrtava nasilja i ugroženih grupa na republičkom nivou.

This programme is funded
by the European Union

- Obezbediti jasna uputstva i standardne operativne procedure svim državnim institucijama i pružaocima usluga na lokalnom nivou (zdravstvo, obrazovanje, socijalni rad, policija) kako bi ove službe pružile rodno osetljiv odgovor na potrebe žrtava nasilja.
- Dati striktna uputstva i naredbe zdravstvenim i socijalnim radnicima/ama, policiji i drugim institucijama koje su uključene u ove aktivnosti tokom krize da bi se održala tajnost lokacija skloništa.
- Pokrenuti kampanje za podizanje svesti (na internetu ili pomoću drugih platformi) za informisanje građana i građanki o uslugama dostupnim ženama i devojčicama žrtvama nasilja, uključujući pružanje usluga putem interneta, koje žrtve nasilja mogu koristiti za kontaktiranje službi podrške.

Smernice koje bi Ministarstvo pravde i Ministarstvo unutrašnjih poslova trebalo da uzmu u obzir pri pružanju podrške žrtvama nasilja:

- Dosledno beležiti, voditi evidenciju i deliti statistiku sa svim ključnim akterima i zainteresovanim stranama o svim pozivima i posetama policijskim stanicama za prijavu slučajeva nasilja, kao i evidentiranje pokrenutih i završenih procesa nasilja u porodici (od strane državnih tužilaca i sudova).
- Redovno vršiti unutrašnju kontrolu u svim predmetima koji se odnose na nasilje u porodici i starati se o striktnoj i doslovnoj primeni Zakona o sprečavanju nasilja u porodici i drugih odgovarajućih zakonskih propisa kao što je Krivični zakonik, uključujući i mere hitne zaštite, procenu rizika za svaki prijavljeni slučaj i izradu individualnog plana zaštite i podrške za svaki procesuirani slučaj nasilja u porodici.
- Deca žrtava nasilja uvek treba da budu uključena u mere zaštite. Kontrolisati da li je deci dodeljen status oštećenih lica u svakom konkretnom slučaju kada su pogođena aktom nasilja.
- Javni tužilac treba da teži najvišim kaznama za nasilje u porodici i za seksualno nasilje, kao i za nasilje nad decom, tokom trajanja mera izolacije radi sprečavanja širenja bolesti COVID-19.
- Nasilje nad ženama i nasilje u porodici trebalo bi da budu prioritetni za sud i smatrani hitnim slučajevima.
- Sprovesti javnu kampanju za informisanje stanovništva o pravnim uslugama koje se pružaju i tokom vanrednog stanja i izolacije kako bi podrška žrtvama nasilja bila efektivnija.

This programme is funded
by the European Union

